

POSTANOWIENIE

27 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski

na posiedzeniu niejawnym 27 lipca 2023 r. w Warszawie,
w sprawie z powództwa G. T. i A. T.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 9 maja 2022 r., I ACa 1547/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W judykaturze i doktrynie wskazuje się, że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej (zob. np. postanowienia SN: z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147; z 22 marca 2007 r., III CZ 16/07; z 25 maja 2022 r., II USK 582/21).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. „przedsądu,” ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie wystąpienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Mając powyższe na względzie podkreślić należy, że cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez prawidłowe powołanie i wyczerpujące uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które - zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, przy czym w granicach zaskarżenia bierze jednak pod rozwagę nieważność postępowania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 9 maja 2022 r. pozwany powołał art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., ale formułując wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazał na potrzebę

wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie.

Pozwany powołał następujące przepisy:

1) art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r., poz. 2324, dalej jako: „prawo bankowe”) w zakresie odpowiedzi na pytanie: czy kwota wskazana w umowie kredytu denominowanego w walucie CHF stanowi kwotę oddaną do dyspozycji kredytobiorcy, a walutą kredytu jest CHF, a w konsekwencji kredyt podlega spłacie w CHF, czy kwotą oddaną do dyspozycji kredytobiorcy jest niewskazana wprost w umowie kwota w walucie PLN, a walutą kredytu jest PLN, a w konsekwencji kredyt podlega spłacie w PLN?;

2) art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 282, dalej jako „p.w.”) i art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 56 k.c., w zakresie odpowiedzi na pytanie: czy w przypadku uznania za niewiążące klauzul dotyczących ustalenia kursu wymiany walut przy wypłacie kredytu i spłacie jego rat oraz uznania w przypadku umowy kredytu denominowanego, że kredyt podlega spłacie i wypłacie w PLN, brak określenia wprost w umowie kredytu sposobu obliczenia kwot podlegających wypłacie na rzecz kredytobiorcy i spłacie na rzecz banku może zostać uzupełniony przez odwołanie do zastosowania przez analogię art. 41 p.w. lub art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 56 k.c., czy w takim przypadku wspomniane odwołanie jest niedopuszczalne?;

3) art. 69 ust. 1 prawa bankowego w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c., w zakresie odpowiedzi na pytanie: czy uznanie za niewiążące klauzul dotyczących ustalenia kursu wymiany walut przy wypłacie kredytu i spłacie jego rat prowadzi do uznania umów kredytu denominowanego za umowy ważne, w których zobowiązanie obu stron podlega wykonaniu w CHF; czy za ważne, w których zobowiązanie obu stron podlega wykonaniu w PLN, przy przyjęciu oprocentowania według stopy LIBOR; czy za nieważne, albowiem nie ma możliwości określenia wysokości kwoty podlegającej wypłacie i spłacie w PLN?;

4) istnieje potrzeba rozstrzygnięcia czy w sytuacji, w której wypłata kredytu nastąpiła w dniu złożenia przez kredytobiorców dyspozycji wypłaty, według kursu

kupna waluty znanego kredytobiorcom, dyspozycji takiej można zarzucić bezskuteczność w myśl art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c.?

5) istnieniem potrzeba rozstrzygnięcia czy na ocenę równowagi kontraktowej stron, a co za tym idzie abuzywności postanowień umowy zawartej z konsumentem w myśl art. 385¹ § 1 k.c. ma wpływ fakt, iż wiedza kredytobiorcy wykraczała poza wiedzę przeciętnego konsumenta z uwagi na wykształcenie ekonomiczne, ze specjalnością w obszarze bankowości?

Powołanie się na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. m.in. postanowienia SN: z 8 marca 2007 r., II CSK 84/07, i z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, i z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09).

Ponadto dodać należy, że skuteczne powołanie się na przyczynę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania nie tylko przepisów, będących źródłem istotnych wątpliwości lub różnic zdań w orzecznictwie, ale jednocześnie, że mają one znaczenie dla oceny dochodzonego roszczenia (zob. m.in. postanowienia SN: z 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15 oraz z 24 kwietnia 2018 r., II CSK 743/17).

Skarżący nie wykazał powołanej we wniosku przesłanki w rozumieniu powyżej wyjaśnionym. Pozwany nie dostrzega zasady obowiązującej w postępowaniu kasacyjnym, że Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), a analiza jego wniosku pozwala przyjąć, że potrzeba wykładni powołanych przez niego przepisów nie została powiązana z okolicznościami mieszczącymi się

w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez Sądy ustaleń oraz że nie będzie miała wpływu na rozstrzygnięcie sprawy.

Jak ustalił Sąd Apelacyjny, strony zawarły umowę o kredyt denominowany, w którym kwota kredytu była wyrażona w walucie obcej, a została wypłacona w walucie krajowej według klauzuli umownej opartej na kursie kupna waluty obcej obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, natomiast spłata kredytu następowała w walucie krajowej. Powodowie nie otrzymali i zgodnie z ze sporną umową nie mieli otrzymać świadczenia w walucie obcej. Świadczenie kredytodawcy miało bowiem zgodnie z umową nastąpić w PLN, a odwołanie się do wartości tego świadczenia w CHF miało jedynie służyć wyliczeniu wysokości rat kredytowych należnych od kredytobiorców i ustaleniu oprocentowania kredytu przy wykorzystaniu zmiennej stopy LIBOR. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy Sąd drugiej instancji przyjął zatem, że nie było podstaw, by sporny kredyt hipoteczny traktować jako walutowy.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje ponadto, że z obszernego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przedstawionych problemów skarżący wybrał judykaty, które nie dają jednak podstaw do przyjęcia, że powołane przepisy nie doczekały się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie. Przywołane orzeczenia nie wskazują bowiem, że Sąd Najwyższy dokonał różnej interpretacji wskazanych przepisów, prowadzących do odmiennych rozstrzygnięć w zbliżonych lub tożsamyh stanach faktycznych.

Nie należy zrównywać wielokierunkowości stosowania prawa w niejednakowych stanach faktycznych oraz różnorodności orzecznictwa - naturalnej i uzasadnionej - z rozbieżnością orzecznictwa, zasadniczo niepożądaną i wymagającą krytycznej oceny oraz ewentualnej eliminacji. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania opartego na przyczynie przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest więc wystarczające przytoczenie spraw i oznaczających je sygnatur bez wykazania, że rozbieżność w orzecznictwie rzeczywiście występuje, że jest istotna i że wyraża się odmiennością rozstrzygnięć wydanych w takich samych lub bardzo podobnych okolicznościach faktycznych

i prawnych (zob. postanowienie SN z 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016 Nr 2, poz. 29). Takich argumentów skarżący nie przedstawił.

Obecnie nie budzi już wątpliwości, że oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwała 7 sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Mamy zatem do czynienia ze skutkiem *ex tunc*, co oznacza, że zdarzenia o charakterze następczym w stosunku do daty zawarcia umowy zawierającej klauzulę abuzywną pozostają bez znaczenia dla takiego charakteru tych postanowień umownych (wyjątek stanowi wola konsumenta).

Jednocześnie należy wskazać, że według art. 385¹ § 1 k.c. przesłankami stwierdzenia abuzywności klauzuli umownej są: brak indywidualnego uzgodnienia postanowienia umownego, jego sprzeczność z dobrymi obyczajami, rażące naruszenie interesów konsumenta. W przepisie tym zatem nie przewidziano uzależnienia orzeczenia w przedmiocie abuzywności od indywidualnych cech konsumenta, takich jak poziom jego wykształcenia lub zakres doświadczenia (zob. postanowienie SN z 7 lutego 2023 r., I CSK 4243/22).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, według którego, jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy (zob. np. wyroki SN: z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22).

Sąd Najwyższy wyjaśnił także, że nie jest możliwe utrzymanie obowiązywania umowy kredytu denominowanego kursem franka szwajcarskiego - po wyeliminowaniu z niej abuzywnych postanowień - w której kwota kredytu wyrażona zostałaby w złotych, a jego oprocentowanie zostałoby oznaczone z odwołaniem do stawek LIBOR (zob. wyrok SN z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22).

Wyeleminowanie z łączącej strony umowy abuzywnych postanowień umownych wymaga dokonania oceny czy umowa w pozostałym zakresie jest

możliwa do utrzymania. Sąd *meriti* kwestię tę rozważył uznając, że obowiązywanie przedmiotowej umowy po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków jest niemożliwe.

W sytuacji, gdy nie istnieje możliwość dalszego wykonywania umowy, nieważność powinna zostać orzeczona co do zasady. Wyjątek zachodziłby jedynie w przypadku, gdyby orzeczenie nieważności doprowadziło do pokrzywdzenia samego konsumenta (zob. wyrok SN z dnia 19 maja 2022 r., II CSKP 398/22). Sytuacja taka nie zachodzi jednak w badanej sprawie; powodowie konsekwentnie domagali się bowiem ustalenia nieważności umowy oraz oświadczyli, że znane im są tego skutki prawne i faktyczne..

W sprawie nie zachodzi także nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę - w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przy uwzględnieniu § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800, ze zm.).

(a.z.)

[ał]